שומרי הלשון

מיר היטן אונזער דיבור

טעגליכער לערנען פראגראם

והלכת בדרכיו

הלכה 1

"לא תלך רכיל בעמיך" (ויקרא יט:טז)

דו זאלסט נישט ארומגיין ווי א פעדלער פון איין מענטש צום צווייטן "פארקויפן" לשון הרע.

לאמיר פארשטיין די הלכה

מען טאר נישט פארציילן קיין שום שלעכטס וועגן אן אנדערע מענטש. דער חפץ חיים ערקלערט צוויי וועגן ווי אזוי מען קען רעדן שלעכטס. איינס ווערט אנגערופן לשון הרע און דער צווייטער ווערט אנגערופן רכילות.

לשון הרע מיינט אז איינער דערציילט א שלעכטע זאך וועגן א צווייטן.

רכילות מיינט אז איינער דערציילט עפעס, וואס וועט מאכן אז דער וואס הערט עס זאל ווערן אויפגערעגט אויף אן צווייטן.

צום ביישפיל: אויב מען דערציילט פאר איינעם אז א צווייטער האט פרובירט אים וויי צו טון, אדער גערעדט לשון הרע אויף אים, איז עס רכילות. די פאלגנדע מעשה איז א ביישפיל פון רכילות.

פעדלען שלעכטע רייד

ג

יטי האט פארמאכט איר העפט און געקוקט צו איר חבר'טע. "לאמיר זיך יעצט אפרוען אביסל, גוט?"

"אקעי," האט פערי צוגעשטימט. צוזאמען זענען זיי אראפגעגאנגען צום קאך, נעמען עפעס צו עסן.

"ליבי האט דיך גערופן ווען דו האסט געהאלטן אינמיטן חזר'ן אויבן," האט גיטי'ס מאמע איר געמאלדן.

גיטי האט געקרימט מיט'ן נאז. "אוי, איז זי א נודניק!" האט זי זיך באקלאגט צו פערי. "זי ווייסט נישט אז איך בין היינט פארנומען? זי קען אסאך מאל גוט דרייען א קאפ."

די נעקסטע טאג ביי הפסקה, האט פערי זיך געטראפן מיט ליבי. "איך וויל דיר עפעס זאגן," האט זי איר שטילערהייט געזאגט.

ליב איז געווארן נייגעריג.

"ליבי" האט פערי ווייטער געזאגט. "זאלסט נישט מיינען אז גיטי איז עכט דיין חבר'טע. נעכטן, ווען דו האסט איר גערופן, האט זי געזאגט אז דו ביסט א נודניק, און דו קענסט אסאך מאל דרייען א קאפ."

ליבי איז אויפגעשפרונגען. "ווא-א-א-אס? אזוי האט גיטי געזאגט?" זי האט זיך אויסגעדרייט און צוריק אריינגעלאפן אין הויף.

נאך הפסקה, זענען גיטי און ליבי אריינגעקומען אין קלאס. עס איז געווען קלאר אז זיי זענען

הלכה 1 (המשך)

ביידע ברוגז. פערי האט זיך געפילט שולדיג זענענדיג די אויפרעגונג אויף זייערע פנים'ער.

זי האט זיך אבער פרובירט צו בארואיגן. "ליבי האט א רעכט צו וויסן וואס גיטי זאגט וועגן איר," האט זי געטראכט צו זיך, "און אזוי וועט זי כאטש וועלן זיין מיין חבר'טע. סוף כל סוף האב איך איר געטון א טובה מיט'ן זאגן וואס גיטי האלט אמת'דיג וועגן איר."

די נעקסטע טאג האט פערי געהאט א חתונה. זי האט געפעלט פון שולע פאר צוויי טעג. ווען זי איז צוריקגעקומען סוף וואך, האט זי געזען, צו איר איבערראשונג, ווי גיטי און ליבי זיצן און שמועסן צוזאמען. ווען זיי האבן איר באמערקט, האבן זיי געווארפן אויף איר בייזע בליקן.

פערי איז געבליבן שטיין צעמישט. די צוויי חבר'טעס האבן זיך אויסגעדרייט און ווייטער געשמועסט. פערי'ס הארץ איז געווארן אנגעפילט מיט חרטה געפילן אז זי האט פרובירט צו שטערן זייער פריינטשאפט.

טראכט אריין!

1) וואס האט פערי נישט ריכטיג געטון מיט'ן איבערזאגן פאר ליבי וואס גיטי האט געזאגט?

2) וואספארא שאדן קען פאסירן ווען מען רעדט רכילות, אזוי ווי פערי האט געטון?

3) **לאמיר איבערשמועסן:** וואס האט פערי צום סוף פארלוירן דורך "פעדלעו" שלעכטע רייד?

הלכה 2

"לא תשא שמע שוא"(שמות כ"ג:א')

דו זאלסט נישט אננעמען קיין שלעכטס.

לאמיר פארשטיין די הלכה

מען טאר נישט רעדן לשון הרע אדער רכילות. אויך טאר מען זיך נישט צוהערן ווי איינער רעדט לשון הרע אדער רכילות (אפילו אויב עס איז אמת). אויב טאר מען עס נישט גלייבן. אפילו אויב מען קען נישט מאכן אז אנדערע זאלן אויפהערן צו רעדן לשון הרע, דארף מען טון וואס מען קען אז מען זאל עס נישט הערן.

א שאד

ד
י פיפטע קלאס מיידלעך זענען געשפרינגען מיט פרייד ווען זייער לערערין האט זיי געמאלדן אז זיי וועלן פארן אויף אן אויספלוג דעם נעקסטן טאג.

"מיר וועלן ארויספארן פונקטליך זיבן אזייגער צו 'פריעדמאן'ס פאָן פארק' – די איינציגסטע אויסגעהאלטענע פארק אין אונזער שטאט! פארגעסט נישט מיטצוברענגען עסן און אסאך וואסער צו טרינקען. ס'איז גוט הייס אינדרויסן," האט די לערערין זיי געזאגט מיט א שמייכל.

"א מחי'!" האט מרים אויסגערופן. "מיר וועלן האקן א לעבן! מיין קוזין איז דארט געווען און זי האט געזאגט אז ס'איז זייער אינטערעסאנט."

די מיידלעך זענען ארויסגעגאנגען פון קלאס.

ווען פעסי איז ארויסגעקומען פון איר קלאס, האט זי געטראפן איר שכנ'טע ביילי. ביילי איז שוין געווען אין די זעקסטע קלאס. "ווארט א רגע, פעסי!" האט ביילי געזאגט. "וואס איז די גרויסע שמחה?"

"מיר פארן אי"ה מארגן צו פריעדמאן'ס פאָן פארק!" האט פעסי געענטפערט. "מ'שמועסט אז ס'איז זייער געשמאק צו פארברענגען דארט."

ביילי האט פארקרומט איר פנים. "פריעדמאן'ס פאָן פארק? כ'האב נאך קיינמאל נישט געהערט פון דעם פלאץ. מסתמא איז עס עפעס א נעבעכדיגער פארק מיט אפאר גליטשערס. פונקט גוט פאר קינדערגארטן מיידלעך."

"יא, דו מיינסט אזוי?" האט פעסי געפרעגט. זי האט געפילט ווי זי פארלירט די גאנצע חשק.

הלכה 2 (המשך)

"כ׳בין זיכער אז ס׳איז נישט די בעסטע פלאץ אויף דער וועלט," האט ביילי געזאגט. "איך קען שוין אונזער שולע – זיי קענען נישט טרעפן קיין נארמאלע פלעצער וואו מיר זאלן גיין."

פעסי איז אהיימגעקומען מיט א זויערע פנים.

"איך מיין אז איך פאר נישט מיט אויפ׳ן אויספלוג," האט זי געזאגט פאר איר מאמע. "ס׳איז פשוט א שאד די געלט צו פארן צו אזא קינדערישע פארק. ס׳איז שוין בעסער צו בלייבן אינדערהיים."

אזוי האט זי טאקע געטוען. ביילי׳ס ווערטער האבן געקלונגען אין פעסי׳ס אויערן א גאנצן טאג ווען זי איז געבליבן אינדערהיים בשעת אירע חבר׳טעס זענען געפארן אויפ׳ן אויספלוג. זי האט גארנישט געטון א גאנצן טאג, חוץ קלאצן און זיך ארומגדרייען לאנגווייליג.

ווען פעסי איז צוריקגעקומען אין שולע די נעקסטע טאג, האבן אירע חבר׳טעס איר באווארפן מיט פראגעס. "פארוואס ביסטו נישט געקומען, פעסי? ס׳איז געווען א מחי׳!"

פעסי האט נישט געהאט וואס צו ענטפערן – נישט פאר אירע חבר׳טעס, און נישט פאר זיך אליין.

טראכט אריין!

1) וואס האט פעסי געהאלטן וועגן דעם אויספלוג אין דעם אנהייב?

2) וואס האט געמאכט אז זי זאל טוישן איר מיינונג?

3) **לאמיר איבערשמועסן:** פעסי האט פארלוירן א גוטע געלעגנהייט וועגן ביילי׳ס ווערטער. וואס וואלט זי געקענט טוען אנדערש נאכ׳ן הערן ביילי׳ס שלעכטע רייד וועגן "פריעדמאן'ס פאָן פארק"?

הלכה 3

"השמר בנגע הצרעת" ((דברים כ"ד:ח')

היט זיך פון דער קראנקייט פון צרעת.

לאמיר פארשטיין די הלכה

די תורה לערנט אונז אז די שטראף פאר רעדן לשון הרע איז צרעת – א קראנקייט אויף דער הויט. א מענטש וואס איז געשלאגן געווארן מיט צרעת איז געווארן טמא און האט געדארפט זיין אפגעזונדערט פון גאנץ כלל ישראל. ער האט געדארפט תשובה טון אויף זיין עבירה און אריבערגיין א לאנגע באהאנדלונג צו ווערן טהור. כאטש מיר ווערן היינט נישט געשטראפט מיט צרעת, לערנט אונז דער פסוק אז מיר מוזן ווייטער זיין אזוי פארזיכטיג מיט וואס מיר זאגן, אזוי ווי מיר וואלטן נאך היינט געקענט באקומען די שטראף.

אן אמאליגע שטראף

I

הודה האט פארטראכטערהייט שפאצירט אויף די שטויביגע גאסן. פונדערווייטנס האט ער געזען דאס בית המקדש, דאס הערליכע הויז וואו די שכינה רועט עס האט געשיינט מיט דער פולסטער פראכט. אמאל פלעגט ער נעמען זיין לאָגל וואסער און זיך אוועקזעצן אויפ'ן שפיץ פון א הויכע בארג צו באטראכטן דעם הייליגן ארט און זיך אנזאפן מיט קדושה. היינט, אבער, איז יהודה געגאנגען אויפ'ן באקאנטן וועג מיט אן אראפגעלאזטע קאפ.

"יהודה!" האט ער פלוצלינג געהערט א קול רופט. ער האט זיך אויסגעדרייט און געזען ווי חנינא לויפט שנעל אויף די געדרייטע געסל און פרובירט אים צו דערגרייכן.

יהודה האט זיך אפגעשאקלט פון זיינע טרויעריגע געדאנקען און געשמייכלט. "מוזסט נישט לויפן," האט ער געזאגט פאר זיין חבר, חנינא. "איך וועל ווארטן פאר דיר. נישט דא וואס זיך צו יאגן."

"יישר כח," האט חנינא געזאגט פארסאפעט. "איך האב געוואלט זען וואס דו מאכסט. ס'איז דיר מסתמא זייער שווער..."

יהודה האט אפגעזיפצט. עס איז נישט געווען קיין סוד אז זיין עלטערע ברודער האט באקומען צרעת, דער שטראף פאר'ן זינד פון רעדן לשון הרע. יעצט האט עזרא געדארפט זיין אפגעזונדערט פון כלל ישראל, ביז ער וועט ווערן אויסגערייניגט פון די צרעת.

"איך האב דיר געוואלט פארשלאגן," האט חנינא שעמעוודיג געזאגט, "אז מיר זאלן ביידע מתפלל זיין פאר עזרא. נאכדעם וועל איך דיר געבן א פרישע פייג פון אונזער פעלד."

הלכה 3 (המשך)

ווען די צוויי חברים זענען געשטאנען אינאיינעם און געדאווענט פאר עזרא, האט יהודה געטראכט – צום טויזנטסטן מאל יענעם טאג – וועגן די הארבקייט פון דער עבירה פון לשון הרע. מיט טרערן אין די אויגן האט ער געבעטן דעם אויבערשטן אז ער זאל אים ראטעווען פון רעדן דברים אסורים.

טראכט אריין!

1) פארוואס פלעגן מענטשן באקומען צרעת?

2) וואס מיינסטו: אין די צייטן ווען צרעת האט נאך עקזיסטירט, ווי אזוי האבן מענטשן באטראכט די עבירה פון לשון הרע, אנדערש ווי מיר קוקן אויף דעם היינט?

3) **לאמיר איבערשמועסן:** היינט איז מער נישט דא די שטראף פון צרעת. ווי אזוי קענען מיר זיך דערמאנען וועגן די הארבקייט פון לשון הרע?

הלכה 4

"ולפני עור לא תתן מכשל" **(ויקרא י"ט:י"ד)**

דו זאלסט נישט שטעלן קיין שטרויכלונג פאר א בלינדע מענטש.

לאמיר פארשטיין די הלכה

אויב מען וואלט געלייגט א שטיין פארנט פון א בלינדע מענטש דארט וואו ער וועט זיך אנשטויסן אין דעם און פאַלן, וואלט עס געווען גאר א רשעות'דיגער זאך. די תורה נוצט דעםביישפיל אונז אויסצולערנען אז מען טאר קיינמאל נישט מאכן אז אן אנדערע מענטש זאל געשעדיגט ווערן אדער זיך ווי טון, ספעציעל דורך עובר זיין אויף אן איסור פון די תורה.

איינער וואס רעדט אדער הערט לשון הרע שטעלט אונטער א שטרויכלונג פאר אנדערע מענטשן:

- אויב מען רעדט לשון הרע, איז מען גורם אז דער צוהערער זאל עובר זיין אויף אן איסור פון די תורה.
- אויב מען הערט אויס לשון הרע, איז מען אויך גורם אז א צווייטער – דער דערציילער - זאל געשעדיגט ווערן. אויב דו וואלסט זיך נישט צוגעהערט, וואלט דער דערציילער נישט געהאט צו וועמען צו רעדן און ער וואלט געמוזט בלייבן שטיל.

בארג אראפ

א

ה, די וועטער איז א מחי'!" האט לייבוש זיך אנגערופן צו זיין חבר, פנחס. ער האט ארייגעאטעמט די פרישע לופט. "היינט איז א גוטע טאג צו שפאצירן אין פארק. דער פארק איז כמעט ליידיג. ס'איז אזוי שטיל און רואיג דא."

די צוויי חברים האבן שטילערהייט שפאצירט ארום דעם טייך אינמיטן פארק. די זון האט געגלעט זייערע באקן מיט ווארעמע שטראלן, און זייערע פיאות האבן זיך געשאקלט מיט'ן לייכטן ווינטל.

די שטילקייט האט זיך אפגעהאקט ווען פנחס האט פלוצלינג אנגעהויבן לאכן.

"וואס איז געשען?" האט לייבוש געפרעגט פארוואונדערט. ער האט ארומגעקוקט אויף אלע זייטן.

"גארנישט," האט פנחס געענטפערט מיט א שמייכל. "כ'האב זיך נאר דערמאנט ווי אזוי נתן האט אויסגעזען ווען דער רבי האט אים געזאגט אז ער מוז זיך נאכאמאל פארהערן."

"ער פארהערט זיך נאכאמאל?" האט לייבוש איבערגעפרעגט. "ווי אזוי קען זיין אז ער האט נישט געקענט ביים פארהער? ער האט דאך אזוי פיל גע'חזר'ט!"

"אזוי ווי דו הערסט. ער האט נישט געקענט ביים פארהער," האט פנחס געזאגט.

"אוי, נעבעך," האט לייבוש געזאגט. "כ'האב נישט געוואוסט אז ער האט אזא שוואכע קאפ.

הלכה 4 (המשך)

כ'האב אפילו געוואלט זיין זיין חברותא, אבער יעצט זע איך אז ס'איז נישט א גוטע עצה."

"יא, ס'זענען דא מענטשן וואס זענען נישט צו קלוג, אויב דו ווייסט וואס איך..." פנחס האט נישט אפילו געענדיגט רעדן, ווען ער האט געהערט א הילכיגע קוויטש.

ער האט געזען ווי לייבוש'ס פוס האט זיך אנגעשטויסן אין עפעס, און לייבוש האט אנגעהויבן צו פאלן בארג-אראפ. ער איז כמעט אריינגעפאלן אין די וואסער. אין די לעצטע רגע האט ער זיך אנגעכאפט אויף א שטיין און זיך געראטעוועט.

פנחס האט געהאלפן לייבוש זיך אויפהייבן און צוריקקומען צום שמאלן וועג. לייבוש האט זיך אויסגעדרייט צו קוקן אויף וואס ער איז געפאלן. ער האט באמערקט אז ער האט זיך אנגעשטויסן אין פנחס'ס טאשקע וואס ער האט אראפגעלייגט אויף דער ערד ווען זיי זענען אנגעקומען.

"אוי, פנחס," האט לייבוש געזאגט מיט פארדרוס. "פארוואס גיבסטו נישט בעסער אכטונג אז אנדערע זאלן נישט פאלן וועגן דיר?!"

טראכט אריין!

1) מיט וועלכע צוויי זאכן איז לייבוש דורכגעפאלן אין די מעשה?

2) וואספארא שאדן האט יעדער דורכפאל גורם געווען?

3) **לאמיר שמועסן:** אויף וועלכע אופנים קען א מענטש צוברענגען אז א צווייטע זאל דורכפאלן מיט לשון הרע?

ווערכנטליכע חזרה 1

הלכה 1

פון די פאלגנדע זאצן, איז איינס לשון הרע און איינס רכילות. ווערלכע איז לשון הרע?

1. "שיינדי, האסט באמערקט אז צפורה איז נישט צו קלוג?"

2. צפורה, בריינדי האט מיר געזאגט אז דו ביסט נישט צו קלוג."

הלכה 2

ריכטיג, אדער נישט?
מען מעג הערן לשון הרע אויב מען נעמט נישט אנטייל אינעם שמועס.

הלכה 3

מיט ווערלכן עונש טוט די תורה שטראפן די וואס רעדן לשון הרע?

1. טויט שטראף

2. צרעת

3. געלט שטראף

הלכה 4

ווען מען רעדט לשון הרע איז עס אזוי ווי מען לייגט א שטרויכלונג פארנט פון א בלינדע מענטש ווייל

1. מען מאכט אז א מענטש זאל דורכפאלן און טון אן עבירה.

2. דאס הארץ פונעם מענטש וואס רעדט לשון הרע ווערט הארט ווי א שטיין.

שבת מעשה וואך 1 הלכות 1-4

ווער וויל לעבן

די גמרא פארציילט אז אמאל איז רב אלכסנדרי געגאנגען און מארק און אויסגערופן: "ווער וויל לעבן? ווער וויל לעבן?"

אסאך מענטשן זענען געקומען צו לויפן. זיי האבן געזאגט, "געבט אונז לעבן! מיר ווילן לעבן!" רב אלכסנדרי האט זיי נאכגעזאגט א פסוק פון תהלים, "מי האיש החפץ חיים... **נצור לשונך מרע** (לד:יג-יד) ווער איז א מענטש וואס וויל לעבן, וואס האט ליב טעג צו זעהן גוטס? היט דיין צונג פון שלעכטס און דיינע ליפן פון רעדן פאלשקייט..."

וועלכע נייע געדאנק האט רב אלכסנדרי אויסגעלערנט פאר די מענטשן? ער האט זיי פשוט איבערגעזאגט א באקאנטע פסוק. וואס איז דא דער חידוש?

דער חפץ חיים ערקלערט וואס האט פאסירט: ווען די מענטשן האבן געהערט ווי רב אלכסנדרי רופט אויס "ווער וויל לעבן?" האבן זיי געמיינט אז ער פארקויפט עפעס א מעדיצין וואס קען מאכן א מענטש לעבן לענגער. אבער ער האט זיי געוויזן אז עס איז פארהאן א רוחניות'דיגע מעדיצין וואס מאכט א מענטש לעבן לענגער אויף דער וועלט, און אויך אין עולם הבא.

יעדעס ווארט פון לשון הרע איז א באזונדערע עבירה. אויך רעכנט מען צו אויף וויפיל מצוות עשה מען איז עובר מיט יעדע ווארט פון לשון הרע. אויב א מענטש רעדט נאר צען ווערטער לשון הרע א טאג, קומט אויס אז ער זאגט טויזענטע ווערטער לשון הרע אין א יאר. און אויב א מענטש געבט נישט אכטונג, קען ער רעדן הונדערטע ווערטער לשון הרע יעדן טאג!

די פארקערטע איז אויך אמת. אויב א מענטש איז פארזיכטיג מיט זיין רייד פארדינט ער א מצוה פאר יעדע מינוט וואס ער האלט זיך איין פון רעדן לשון הרע. דאס זאמעלט זיך אן און ווערט א ריזיגע צאל מצוות. פון דעם קען מען פארשטיין פארוואס זיך איינצוהאלטן פון רעדן לשון הרע האט א כח צו צולייגן יארן צו א מענטש'ס לעבן.

(עס איז אינטערעסאנט צו באמערקן אז דער חפץ חיים האט געלעבט כמעט 100 יאר.)

טראכט אריין!

1) וואס האט רב אלכסנדרי געפרעגט די מענטשן?

2) וויאזוי האט דער חפץ חיים מסביר געווען די צוויי טובות וואס רב אלכסנדרי האט פארגעשטעלט?

לא תלך רכיל בעמיך (ויקרא יט: טז)

דו זאלסט נישט גיין פון איין מענטש צום צווייטן ווי א פעדלער צו פארקויפן רכילות.

מען טאר נישט איבערזאגן נעגאטיווע זאכן וועגן אן אנדערע מענטש. דער חפץ חיים ערקלערט אז עס זענען דא צוויי סארט נעגאטיווע רייד. איינס ווערט אנגערופן לשון הרע, און דער צווייטער ווערט אנגערופן רכילות.
לשון הרע מיינט סיי וועלכע שלעכטע זאכן וואס מען פארציילט וועגן א צווייטן.
רכילות מיינט זאגן זאכן וועגן א צווייטן וואס וועט מאכן אז דער וואס הערט די רייד זאל ווערן אויפגערעגט אויף יענעם.
צום ביישפיל, אויב דו זאגסט פאר עמיצער אז א מענטש האט אים געוואלט ווייטאן אדער האט גערעדט לשון הרע וועגן אים, זענען דיינע ווערטער רכילות.